

ВЛАДИМИР ПОЛЯНОВ
УПОРИТИЯТ МЪРТВЕЦ

chitanka.info

Борис пръв чу вестта и слезе с жена си от най-горния етаж. Отдавна не бе идвал. Днес не можете да не дойде. Най-сетне стана дългоочакваното. Прескачаше стъпала надолу. Жена му едва го настигаше.

Новината се разнасяше и синове, дъщери, снахи, зетьове, настанени по различните етажи на голямата къща, идеха в обширната всекидневна стая с дългата маса по средата, с увисналите прашни завеси по прозорците, с разкривените, скърцащи столове и кресла и стария часовник с махалото, закачен на стената над тежкия дъбов бюфет. Всеки влизаше и поглеждаше към затворената висока двукрила врата на спалнята.

Скоро дойдоха и Васил със съпругата си. След тях лениво и разсеяно крачеше малкият им син. После, задъхан, влезе мъжът на Мариола — най-възрастната от дъщерите. Пенсиониран офицер, но още наперен здравеняк със засукани мустачки, той твърде много държеше на униформата, която износваше с голямо самочувствие, макар и да бе свалил от нея отличителните военни знаци. Сега дойде по брич и ботуши, облечен в пъстра домашна дреха, тъй както го завариха, когато дотичаха да му съобщят какво е станало.

— Мариола е вътре! — каза той, като посочи двукрилата врата. — Още нощеска слезе...

Явно той искаше да изтъкне някаква заслуга на жена си, но не му хрумна друга дума да дообясни.

Събраните хора в голямата стая шепнеха и се придвижваха на пръсти или стояха мълчаливи покрай стените.

Последен пристигна Стефан — най-старият син — едър, тромав, петдесетгодишен мъж, с жълто, тъмно лице.

— Оттатък ли е? — влезе и попита, като погледна преходната врата.

Някогашен търговец, сега безработен, който дояждаше каквото има, озлобен и ядосан, той страдаше от черен дроб. Жена му — дебела, дребна, свила тънките си устни — вървеше след него.

— Оттатък. Обличат го.

Отговори Борис. Той бе извадил от тежкия дъбов бюфет тумбестата пъстра стъкленица с вишновката.

— Ти не трябва да пиеш! — измърмори Стефан. — Нали ти забраниха лекарите!

Седнал пред голямата маса, Борис наливаше в чашка от червената сладко-кисела напитка. Той беше вторият син. Добродушен, чувствителен, той работеше като художник-изпълнител в един театър. Изглеждаше съвсем слаб, с изпитите бледи страни на човек, на когото, както казват, храната не се лепи. Някога баща му искаше да го направи търговец. Синът се записа в Художествената академия. Не можа да завърши въпреки несъмнените си дарования, защото, когато старият узна какво е направил, престана да му дава издръжка. Тогава Борис постъпи на работа в театъра. Но преживяното не мина без следа у него. Той заживя с чувството, че е загубил нещо скъпо. Започна често да пие, за да забрави, и се разруши. Днес за първи път от много отдавна реши да се напие, завладян от друго настроение. Той дигна чашата си.

— Нали ти казах! — обърна се отново към него едрият и мрачен Стефан.

— Казвай му колкото си искаш! — намеси се веднага и офицерът, съпругът на Мариола, с неговия наставнически тон.

В очите на Борис гореше някакъв странен огън.

— Ще се напия!

— Най-подходящо ли е тъкмо днес? — явно страдаща за мъжа си, изговори седналата до него съпруга, миловидната още млада жена, слязла по розов бархетен пеньоар, който стискаше до гърдите си.

— Да, най-подходящо ли е тъкмо днес! — повтори Стефан.

Художникът изпи вишновката си и като остави чашката, загледа с добрите си очи към по-стария брат.

— Вие не ме разбирате... Дали е най-подходящо тъкмо днес? Може да не е най-подходящо, но аз ще се напия, защото има нещо, което започва тъкмо днес...

— Какво започва? — Стефан го загледа с подозрение.

В спалнята лежеше бащата. Дебел, едър човек като най-големия си син и някогашен търговец като него, овдовял отдавна, след като съсипа малката си нежна съпруга, в която виждаше само машина за раждане на деца и за почистване и поддържане на огромния дом, напоследък той живееше в партера сам, под грижите на една чужда жена, някогашна тяхна прислужничка. Всички останали апартаменти в сградата доскоро много богатият човек подели между синовете и дъщерите си при национализацията. Но от него мъчно се откъсваше нещо! Той прехвърли апартаментите си само формално, колкото да

заобиколи закона, а дъщерите и синовете останаха всъщност наематели и като другите многобройни обитатели на голямата къща задължи по различни начини да му плащат наеми. Борис печелеше и можеше да плаща наема, но заедно с всички други познати прояви на баща му той възненавидя тая негова ненаситна жажда за печалби и пари. Нейна жертва стана някога майка му. От скъперничество и завладян от жаждата да трупа богатства, старият не му позволи да осъществи мечтата да завърши художественото си образование. Тая жажда го караше да трепери за всяка стопанка и да души живота на всички.

Махалото на стенния часовник равнодушно се клатеше и отмерваше времето. В тишината всички наоколо наострено изчакваха какво ще каже по-нататък Борис. Той отново напълни чашката си. Дигна глава, явно готов да сподели завладелите го мисли и чувства.

Погледна събраните наоколо братя, сестри, зетъове, снахи и нещо го накара да се въздържи. След смъртта на бащата те всички щяха да се освободят не само от гнетящото му присъствие, от задължението на наематели, но още ще трябва да си поделят обитавания от стария партерен апартамент, доста обширен и натъпкан с вехта мебел. Освен това баща им имаше пари, останали от някогашната му търговия и натрупани от събираните наеми. Борис оглеждаше братята си, жените им, особено се загледа в Стефан, Васил и в наперения си зет.

Васил, най-малкият от синовете, строен, с изострено интелигентно лице, непрекъснато ходеше до прозореца в дъното на обширната стая. Измъкнал се от своята среда, станал научен работник, той бе предпазлив, сдържан и студен. Но той също живееше със семейството си в един от апартаментите на голямата къща и не можеше съвсем да скъса със средата си. Поне в такъв важен случай, както днешния той трябваше да бъде между своите, с които през следните дни ще уреждат доста въпроси. Преди всичко той искаше да замени своя по-малък апартамент с партерното жилище на баща си и смяташе, че има много основания и права за това. Жена му, руса, красива, седеше мълчалива наблизко, прегърнала през кръста малкия си четиригодишен син, изправен до нея. Тя знаеше очакванията на мъжа си и колкото да ѝ бе противно стоенето в стаята сред не много приятните ѝ роднини, издържаше.

Борис познаваше всички, техните характери и стремления. Лесно стигаше до най-потайните кътчета на желанията им и средствата, с които си служеха, за да ги постигнат. Готовността му да заговори, да сподели с тях мислите си, да открие сърцето си отстъпваше пред една оценка, пълна с горчивина и разочарование.

Откъм спалнята се чуха гласове.

Тежкият Стефан приближи до двукрилата врата, откряна я, погледна какво става отатък и затвори.

— Кой са тия хора?

— Специалисти! — неволно се усмихна Борис и изпи вишновката.

Пенсионерът офицер се възмути:

— Как тъй специалисти! Там е и Мариола!

Той искаше да добави още, че Мариола е любимото дете на баща им и единствена се грижи за него, и още други такива приказки, каквито отдавна вече повтаряха с жена си, за да предразположат по-благоприятно към своите домогвания останалите наследници, но Борис не го остави. Омръзнало му беше.

— Специалисти! — повтори той и в съзнанието му се набиваше все повече нерадостната оценка какво представляват неговите братя и техните жени. — Има ги такива майстори, само да им падне случаят — бързо свършват работата си!

Зетят — запасният офицер — пак искаше да вземе думата, но обади се Стефан и той замълча.

— Какви ги подхвърляш! — мрачно каза някогашният търговец.

Той бавно се отпусна на едно кресло недалече от масата. Веднага привлече стол и седна наблизко и жена му със стиснатите устни. Тя гледаше мълчалива и сърдита. Заедно с мъжа си тя смяташе, че имат най-големи права при бъдещата подялба, и за това неведнъж бяха говорили пред всички. Нали Стефан бе не само най-големият син, а и съдружник на бащата! С неговия труд, дето се казва, е изградена голямата къща и т.н. Навремето никой от наследниците не изяви готовност да зачете тези предявени права и, изглежда, нямаше намерение да ги зачита. Стефан започна да страда все повече от черния дроб. Жена му стискаше устни да съдържа яда, който я загриза. Днешното събитие отново върна двамата съпрузи към вълнуващия ги

въпрос. Но сега неувереността как ще се реши ги измъчваше неимоверно много.

Засегнатият напъчен съпруг на най-възрастната сестра стоеше до масата и гледаше към Борис, пламнал от възмущение. Най-сетне той можа да проговори:

— Там дойдоха и някакви баби! Но аз казах, че там е и Мариола. Още през нощта я извикаха! Така че какви специалисти!... Моля, без обиди! Защото...

Пак не го оставиха да довърши. В стаята се втурна Роза, най-малката от дъщерите. Тя беше облечена в блестяща вечерна рокля с разголени рамене и ръце, току-що прибрала се, макар отдавна да бе съмнало. Момичето пееше в естрадният състав на известен ресторант и често осъмваше след разни гостувания през нощта.

— Аз сега научих! — каза тя веднага. — Вярно ли е? Боже мой! Как така е станало!

Същевременно тя бършеше с малка копринена кърпичка пламналото си от вълнение лице.

— Ела, ела, сестрице! — покани я Борис. — Ето... ще пийнеш ли?

Той наля чашка вишновка. Чувствуваше малката единствено близка и сродна.

Певицата седна до него.

— Ти по-добре да отидеш да се преоблечеш! — подкани Стефан възмутен и сърдито гледаше двамата на масата.

Не криеха възмущението си и останалите, които седяха или стояха прави наоколо. Те всички не одобряваха поведението на Борис. Търпението им преля, когато видяха разголената млада жена. Животът на най-малката им сестра ги обиждаше. Щом прекъсна следването си в университета преди две-три години, защото бащата отказа и на нея да я издържа, всички се надяваха момичето да стане чиновничка или учителка в детска градина, както ѝ предлагаха. Роза обаче откри, че има глас, и стана естрадна певица. По разбиранията на бащата и на Стефан и Мариола, както и на Васил и жена му, макар те само да ѝ обърнаха гръб, без нищо да ѝ кажат, не можеше да направи нещо лошо. После нейните нощни закъснявания съвсем я изложиха в очите им. По това време тя живееше при баща си в партера, дори се смяташе, че тя ще наследи неговия апартамент, защото не бе взела преди това

никакъв дял. Но бащата без колебание я изпъди. Прибра я Борис. После по голяма милост дадоха ѝ някаква стаичка на тавана, дето живееше оттогава. Но тя остана срамното петно в семейството. Тъй благонравните братя, сестри и снахи, лакоми за по-голям дял от наследството, настойчиво злословеха зад гърба ѝ, за да не се разколебае бащата от безсърдечното си решение.

— Не чуваш ли? — подвижна Стефан. — Иди се преоблечи.

Не го дразнеше дрехата, а присъствието на малката и вероятността, която му се натрапваше, че утре може и тя да се яви на пътя му към правата, каквито ще предяви.

Борис си наля нова чашка вишновка. Горчивината и разочарованието, какво представляваха този Стефан, неговата жена и всички други, започнаха да го правят все по-злъчен и хаплив.

— Добре си е и така! — каза той. — Какво? Дай да си посипем главите с пепел. Това ви се иска! Форми! Да изпълним правилата! А важното е какво има в сърцето!

През цялото време Васил виждаше и чуваше всичко, но не се намесваше. Продължаваше, студен и недостъпен, да ходи пред прозореца към улицата. Жена му, прегърнала детето си, упорито издържаше да не избяга.

Мъката преливаше в сърцето на слабичкия Борис. Толкова по-хапливо той нападнаше по-нататък:

— Да, важното е какво има в сърцето! А да ви кажа ли какво има във вашите сърца? Особено в твоето, Стефане, и в сърцето на твоята съпруга!

— Нали искаше да прием! Хайде по-добре да прием! — мъчеше се да отклони разговора Роза.

Но оскърбеният най-голям брат не можеше вече да търпи.

— Докога ще безобразничиш?

Разяряваше се и дебелията му съпруга.

— Пияница! — отсече тя.

Борис ги гледаше.

— Сетихте се веднага какво исках да ви кажа!

— Пияница! Това си ти! — рязко му отвърна жената.

— Аз пия! Право е! — съгласи се Борис. — Исках да пия за едно, сега ще пия за друго.

Роза смутена хвана ръката му:

Недей!

Но художникът прехвърли чашката в другата ръка и бързо изпи вишновката. Жена му, с миловидното лице, започна тихо да плаче.

— Поне не забравяйте, че отгатык лежи... — заговори с чувството на някакво особено превъзходство напереният запасен офицер с мустачките, мъжът на Мариола.

— Аз никога не съм го забравил, когато не лежеше, не го забравям и откак легна! — отговори Борис. — Никога не съм лъгал, не искам да лъжа и сега.

Зетят го погледна строго.

— А нима ние! За какво пак подмяташ?

Стефан скочи и извика:

— Ще направиш добре да си отидеш горе или да престанеш да пиеш!

Борис смръщи лице.

— И да направя твоята физиономия: вижте ме каква тежка загуба понасям, вижте ме колко скърбя!

— Да си вървим! — стана и жената на Стефан.

Мъжът ѝ я спря:

— Как тъй! Чакай! Какво е той тука!

Борис продължи:

— Да, не съм го лъгал, няма да го лъжа и сега с никаква лицемерна физиономия! Е, малко ми е мъчно, дявол да го вземе. Но не скърбя тъй много! Да си кажа право, откак чух накъде върви, като че ми олекна. Нищо няма да ме дърпа вече за краката — помислих си... Тука какво съм аз, казваш! Това беше той, това си и ти! Все смятате, че другите са нищо, а вие сте всичко! Наистина доста сте дебели и тежите, ама по това ли се мери човекът, по тлъстините!

Стефан вече не можеше да издържи. Тръгна към него. Жена му, накипяла, чакаше. В този миг обаче вратата откъм спалнята се отвори. Показа се Мариола, охранена жена с много бяла кожа, с голяма, чорлава, посивяла коса, натежали бузи, уморени очи.

— Здравко! — обърна се тя към мъжа си. — Ела да ни помогнеш!

Офицерът се изопна към нея, сякаш да докладва на някакво началство.

— Какво има?

— Донесоха сандъка, а не можем да го... Сандъкът ли е малък...

— Как? Какво? — в недоумение заговориха всички в стаята.

Съпругът с късата пъстра домашна дреха влезе в спалнята. Другите загледаха развълнувани към вратата. Когато тя се затвори, Борис се обади:

— Голям, едър човек!

— Та не са ли взели мярка? — озадачен се запита Стефан. Изведнъж се опомни. Обърна се рязко към Борис: — Голям, едър! Какво пак дрънкаш. Какво искаш да кажеш?

— Какво искам да кажа?! — нападателно го погледна художникът.

Сблъскването изглеждаше неизбежно. Но следващия миг, без да се занимава с брат си, Борис заговори на Роза:

— А ти защо дойде?

Роза искаше да обясни:

— В такъв момент... Може ли... Човек забравя всичко...

Борис клатеше глава:

— Забравя човек всичко!... Едва му се откъсна стаичката горе... А попита ли те как живееш?!

— Нищо! — каза момичето, извади цигара и запали.

— Нищо! — повтори брат ѝ и с внезапно завладяла го ярост продължи: — Не е нищо! Не е нищо! Мразя това бездушие и лицемерие! Нищо ще кажеш и утре, когато посегнат да те ограбят!

Братята наоколо, както и жените им наостриха слух, мрачни, сурови, готови на всичко. Роза си наля чашка вишновка и бързо я изпи.

— Ти си добър човек, но много говориш!

Борис се засмя със злъч:

— Негова черта! Говореше и баща ни! Разликата е само тая, че той говореше умните си и благонравни приказки, за да прикрие какво мисли, а аз...

И без преход, изведнъж, пак се обърна към по-големия си брат; който все още стоеше тежък, нападателен срещу него:

— Какво искам да кажа, питаше!

— Разбрах какво искаш да кажеш! — отговори Стефан тъй остро, сякаш го плесна с всички сили, и му обърна гръб.

— Искам да кажа — продължи Борис — това, че ние сме негови деца и че всички носим нещо от него. Аз бърливостта му, ти

дебелината му и още нещо, Васил...

Студеният млад човек, който неспирно крачеше пред прозореца към улицата, спря и се обърна към масата:

— Много стана вече! Ние също имаме нерви!

Огорченият художник си наля нова вишновка, изпи я наведнъж.

— Бързаш ли? — попита той с остър поглед към учения брат. — Слязъл си от висините, а нямаш време! Ти никога нямаше време нито за него, нито за нас! Защо тогава си дошъл? Според обичая наследството ще се дели, струва ми се, след четиридесет дни, когато се успокои душата му! Никой дотогава няма да посегне на твоя пай!

— Аз ти казах да не идваме! — скочи и извика русата мълчалива красавица с детето. Като дърпаше момченцето, тя тръгна към вратата.

Мъжът ѝ протегна ръце да я спре:

— Остани! Какво правиш! Той е пиян!

Борис още по-гневно заговори, сякаш не бе пил нито капка:

— Баща ни беше скъперник и егоист, но прост човек. Ти идеш от висините на културата, но си същият! Днес не можеше да не дойдеш! Ясен си ми като бял ден?

Възмутената снаха се отскубна от ръцете на мъжа си и заедно с детето бързо излезе.

Васил ги изпрати до вратата. После с бавна крачка се върна, отиде до прозореца и каза с достойнство:

— Обидно ми е да ти отговоря — обидно и жално!

— Не само на тебе! — подхвърли брат му. — Всички се преструват, че им е обидно и жално да ми отговорят! Но зад тази мантия на достойнство всички криете страха си да ми отговорите! Защото аз казвам истината! Неподправена с никакви завъртулки! За него там в онази стая! И за вас! И за себе си! За всички, които го носим с добрините му и злините и зад никаква пелерина не можем да го скрием!

Думите му наостриха събраните в стаята. Те гледаха обидени, засегнати. В тишината, която зацари, се чувствуваше опасно напрежение. Но някаква глъчка оттатък в спалнята привлече вниманието им. Всички се заслушаха, а после един през друг започнаха да питат:

— Какво става?

— Карат ли се там? Какво става?

На високата двукрила врата се подаде разтревожена Мариола.

— Трябва да дойде още някой! — каза тя.

Всички в голямата стая загледаха смаяни и смутени.

— Какво става пак? — попита Стефан сестра си.

— Какво има? — не се сдържа и строго се обади и Васил.

Жената с натезжалите бузи и уморените очи гледаше объркана и безпомощна.

— Трябва да дойде още някой!

Миг след като осъзна какво можеха да значат думите ѝ и какво може да се е случило, Борис започна да вика:

— Не влиза ли?

— Какво?! — наведнъж запитаха неколцина с облещени очи и изопнати лица.

Събитието в другата стая ставаше ясно на всички. Някои, изплашени, се размърдаха. Стефан дръпна жена си и отиде с нея в спалнята след тежката Мариола. Васил, също незагубил присъствие на духа, се поколеба миг и ги последва.

Те оставиха вратата отворена. Там в спалнята Здравко, жена му Мариола, Стефан, съпругата му със стиснатите устни, Васил, една от бабите, събрани около сандъка, наистина трябваше да се справят с невероятното обстоятелство.

— Сандъкът ли е малък! Не мога да разбера какво става! — пъшкеше здравенякът зет.

— Как тъй са взели мярка! — сърдеше се тежкопохватният Стефан.

— Не е това! Всичко е по мярката! — обясняваше Мариола. — Друго трябва да има!

— Друго?! — В миг всички останаха неподвижни, поразени от някаква мисъл. Но Васил бързо ги опомни, като ядосан каза:

— Какво друго! Глупости!

— Натискайте насам! — изкомандува сега офицерът.

Всички започнаха по-старателно работата си.

Борис отиде до отворената врата.

— Не можете да го настаните! — заговори той. — Не се мъчете! Няма да успеете! Той ще остане тука между нас!

— Борисе! — проплака жена му и протегна ръце да го издърпа.

Васил погледна към него, готов да го удари. После, мрачен, с изострено гневно лице, подхвана отново работата си. Стефан се отдели за миг от групата, дръпна вратата и затвори...

В обширната всекидневна стая с голямата маса, с тежкия дъбов бюфет и стария часовник на стената останаха само Роза, театралният художник и миловидната му съпруга.

Той продължаваше да говори възбудено:

— Тука е бил между нас, в нас и тука ще остане, защото той е още жив, жив...

От спалнята се чуваха задъханите усилия на останалите там мъже и жени.

— Борисе! Борисе! — със съжаление, упрек и ласка каза Роза. — А аз толкова се надявах...

Брат ѝ се заслуша в думите, после тръгна бавно към нея.

— Надявала си се! На какво?

Все още ядливи, иронични тонове звучаха в гласа му. Певицата промълви тъжна:

— Толкова тежко живеех!

Борис спря пред нея. Сякаш набрал сили, той каза:

— Да, това е! Надявала си се, че без него ще започне друг живот!

Изведнъж я хвана за раменете и ги стисна, без да мисли, че може да ѝ причини болка:

— Аз също се надявах. И още се надявам! Не може да не почне, колкото и мъртвият да е упорит! Кой беше казал: да минеш от миналото към бъдещето, от един свят към друг, не е да се поразходиш по гладкия асфалт на софийски булевард. Миналото не е мъртвец, когото можеш да заковеш в ковчега и да го погребеш. То остава със своите зловония още дълго при нас, у нас. Но докога?

Той разтърси момичето с кипяща сила:

— Докога? Няма ли да има край? Безсмъртен ли е той, макар и да живее още у мене, у тебе, у ония там специалисти! Не е безсмъртен! Не е безсмъртен!

— Стига! Да вървим, моля те, да вървим! — настояваше изплашената му съпруга.

Борис пусна момичето, седна на един стол до масата, протегна ръка към стъкленницата с вишновката. Но не си наля, а тъй, както

държеше чашката и шишето, увлечен от своята мисъл, повтори високо, загледан в сестра си.

— Не е безсмъртен! И чаканото ще дойде, ще дойде!

Думите му, гневни и остри, явно идеха от безкрайна горчивина и болка, с които живееше не от днес, но те звучаха заплашително.

— Ела да си вървим! — молеше го дребната миловидна жена.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.